

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УЧЕБНА ПРОГРАМА

**ПО МАЙЧИН ТУРСКИ ЕЗИК ЗА V КЛАС –
ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ИЗБИРАЕМА ПОДГОТОВКА**

СОФИЯ, 2009 г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО МАЙЧИН ТУРСКИ ЕЗИК ЗА V КЛАС – ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ИЗБИРАЕМА ПОДГОТОВКА

I. Общо представяне на учебната програма

Учебната програма по майчин турски език за шести клас (ЗИП) е съставена съгласно нормативните документи на МОН, свързани с изучаването на майчин език в Република България.

Образователно-възпитателният процес по майчин турски език в V клас – ЗИП се реализира като езиково и литературно обучение. В този клас продължава надграждането на заложените в I – IV клас знания, умения и отношения.

Учебната програма предполага изучаването на фолклорни и художествени творби, свързани с вярванията, празничния календар и фолклорното наследство на различните етнически общности, формира първоначална представа за устно и писмено творчество, дава възможност за осмисляне на понятията фолклор, обичай, обред, за диференциране на фолклорните жанрове, както и художествената функция на определени художествени средства. Наред с това се усъвършенства речевият усет на учениците, като се включва нова информация за частите на простото изречение, за изменяемите и неизменяеми части на речта, за законите на вокалната хармония в турски език и др.

Обучението по майчин турски език в V клас – ЗИП, се осъществява чрез:

- изучаване на фолклорни творби и художествени произведения на турски, български и световни автори, подходящи за възрастта на учениците;
- овладяване на лингвистични знания за съвременния турски книжовен език, които изграждат в съзнанието на ученика теоретичната основа и речевите механизми за овладяването на други езици в училище;
- формиране на комуникативно-речеви умения и компетентности.

II. Цели на образователно-възпитателния процес по майчин турски език за пети клас (ЗИП)

Чрез образователно-възпитателния процес по майчин турски език за пети клас (ЗИП) се цели:

- Усъвършенстване уменията на учениците за овладяване на майчиния език чрез формиране на основните комуникативно-речеви умения – слушане, говорене, четене и писане в зависимост от комуникативната цел и чрез усвояване на трите функционални типа реч: описание, повествование и разсъждение.
- Затвърдяване, разширяване и задълбочаване на знанията и уменията по майчин турски език, придобити в начален етап и осъзнаване на някои прилики и разлики между майчиния, българския и изучавания чужд език.
- Усъвършенстване уменията на учениците за възприемане и осмисляне на художествен текст, за самостоятелно четене на художествени и научно-популярни текстове.
- Усъвършенстване уменията на учениците за участие в анализ на художествена творба и споделяне на мнения и оценки във връзка с нравствените проблеми, основния конфликт и героите в произведението.
- Усъвършенстване на комуникативно-речевите умения и компетентности на петокласниците за конструиране на текст по словесна или визуална опора.
- Затвърждаване на чувството за толерантност към културните различия и приобщаване към общочовешките нравствени ценности.

Учебна програма по майчин турски език за V клас - ЗИП

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание			
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности	Между предметни връзки
С Л У Ш А Н Е	<p>Ученикът придобива умения за слушане и участие в общуване на майчиния си език в разговорно-битовата и официално-деловата сфера на общуване.</p> <p>Ученикът се отнася с уважение към другите участници в общуването</p>	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – може да разграничава официална от неофициална обстановка на общуване. – умее да проявява адекватно речево поведение в официална и неофициална обстановка на общуване. - умее да създава текстове, подходящи за общуване в официална и неофициална обстановка <p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – може да изслушва събеседниците си и да съобразява речта си с комуникативната ситуация. – умее да използва формулите на речевия етикет. 	<ul style="list-style-type: none"> • официално и неофициално общуване <i>resmi ve gayriresmi iletişim</i> 	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушат, анализират и сравняват различни текстове от разговорно-битовата и официално-деловата сфера на общуване. – слушат и разбират автентични радио-и телевизионни предавания, поднесени на стандартен турски език. – създават и анализират текст на разговорен официално-делови стил, като спазват правилата на учтивото общуване. <p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – изслушват търпеливо събеседниците си. – слушат и конструират текстове, предназначени за различни речеви ситуации. – придобиват учтиво речево поведение, като използват формулите на речевия етикет. 	<p>Урочни статии от различни учебни предмети</p> <p>ИКТ</p>
		Ученикът чете наум и на глас художествен или	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – може да чете наум и на глас 		<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – четат наум и на глас художествени и

<p>Ч Е Т Е Н Е</p>	<p>научно-популярен текст с адекватна интонация и темпо и прави кратък коментар на прочетеното.</p> <p>Ученикът чете и разбира посланията на автора в художествени текстове, свързани с етническата организация на човешките общности.</p> <p>Ученикът чете и различава в практически план различни по жанр фолклорни произведения.</p>	<p>достъпни за възрастта му художествени и научно-популярни текстове с подходяща интонация, като спазва паузите и поставя правилно ударенията.</p> <p>– умее да се ориентира в съдържанието на прочетен текст и да го коментира.</p> <p>Ученикът:</p> <p>– може да осмисля различните представи за устройството на света и диалога между различни културни модели.</p> <p>– познава празниците от народния календар на етносите, живеещи в България.</p> <p>– умее да открива и осмисля посланията на автора в художествения текст.</p> <p>Ученикът:</p> <p>– може да разграничава фолклорно от литературно произведение.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • празник <i>bayram</i> • традиции и обичаи <i>gelenek ve görenekler</i> • обред <i>adet; tören, merasim</i> • ритуал <i>tören // ritüel</i> <ul style="list-style-type: none"> • фолклор <i>folklor, halk bilim</i> • фолклорна песен 	<p>научно-популярни текстове.</p> <p>– четат изразително, с подходяща интонация, като спазват паузите и поставят правилно ударенията.</p> <p>– коментират изпълнението на други четци.</p> <p>– коментират съдържанието на прочетен текст.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– общуват с произведения, отразяващи народните вярвания за света.</p> <p>– споделят личните си впечатления от празнуване на Коледа, Великден, Васильовден, Гергьовден, Рамазан байрам, Курбан байрам и др.</p> <p>– участват в представяне на различни обичаи.</p> <p>– изказват благопожелания по повод на различни празници и обичаи.</p> <p>- издирват и записват различни обреди, обичаи, ритуали.</p> <p>– преоткриват етническата си принадлежност и проявяват толерантност към различието.</p> <p>– четат изразително, осмислят и съпреживяват съдържанието на художествения текст.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– четат приказки, легенди, гатанки и др. и разграничават фолклорно от литературно произведение.</p>	<p>Български език и литература</p>
---	---	---	--	---	------------------------------------

<p style="text-align: center;">Ч Е Т Е Н Е</p>	<p>Ученикът чете и участва в анализа на изучаваното художествено произведение, като определя нравствените проблеми, основния конфликт и ролята на героите в произведението.</p>	<p>– може да чете, преразказва, събира, записва, сравнява приказки, анекдоти, басни, предания, легенди на различните етноси. – може да чете и интерпретира съдържанието на фолклорна песен. – може да подбира и съотнася към дадена приказка подходяща пословица. – може да чете и отгатва гатанки – може да осмисли кратка теоретична информация за различни по жанр фолклорни произведения.</p> <p>Ученикът: – може да чете и разграничава проза и стихове, повествование, описание и разсъждение. – може да открива епизодите в художествен текст и да ги преразказва – може да прави нравствена оценка на героите и да мотивира оценката си за добро и зло, за красиво и грозно, за справедливо и несправедливо. – може да определи основния конфликт в изучаваното произведение.</p>	<p><i>halk türküsü</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • нравствена норма <i>ahlak normu</i> • конфликт <i>anlaşmazlık (ihtilaf)</i> • образ на героя <i>kahraman(in) siması, kişiliği</i> 	<p>– четат, преразказват, търсят и записват, сравняват местни народни приказки, вярвания, предания и легенди на различните етноси. – четат и пеят фолклорни песни. – подбират и съотнасят към дадена приказка подходяща пословица. – четат и отгатват гатанки. – представят кратка теоретична информация за приказка, песен, гатанка, басня, анекдот, пословица, легенда.</p> <p>На учениците се дава възможност да: – четат, рецитират и наизустяват стихотворения. - четат и разграничават повествование, описание и разсъждение. - проследяват развитието на случката и разделят текста на смислово завършени части. - озаглавяват отделните епизоди. – откриват, коментират и съпоставят характерните качества на героите в изучаваните произведения. – разграничават главни и второстепенни герои в творбата. – мотивират оценката си за героите в изучаваните произведения.</p>	<p>Български език и литература</p>
---	---	--	--	---	------------------------------------

	Ученикът познава и осъзнава художествената функция на тропите и фигурите.	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – може да открива и осмисля значението на познати художествени средства като сравнение, повторение, олицетворение. – осмисля значението на епитета и хиперболата за смисловото внушение на текста. 	<ul style="list-style-type: none"> • епитет <i>vasıf</i> • хипербола 	<ul style="list-style-type: none"> – коментират различни прояви на отношения между хората в заобикалящата ги действителност. – определят основния конфликт и коментират представянето му в изучаваните произведения. <p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – четат изразително художествени текстове. – анализират текста откъм употреба на сравнение, повторение, олицетворение. – използват епитети в свой текст, коментират ролята на хиперболата за смисловото внушение на текста. 	Български език и литература
Г О В О Р Е Н Е	Ученикът разказва, описва, обяснява, като използва уместно езикови средства, характерни за ситуацията на общуване, съобразно участниците в нея, темата, целта и условията на общуване.	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – може да използва основни езикови и речеви единици в конкретната комуникативната ситуация, за да разкаже, опише или обясни. – може да се ориентира в речевата ситуация, като определя целта, предмета, участниците и условията на общуване. – умее да се придържа към темата и организира логически своето изказване. – умее да използва формулите на речевия етикет при поднасяне на поздравление и при самопредставяне. 	<p><i>abartma (mübalâğâ)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • речева ситуация – цел, предмет, участници, условия <i>konuşma ortamı - amaç, konusu, katılımcılar, şartlar</i> • речев етикет <i>nezaket sözleri</i> • поздравление <i>selamlama; kutlama, tebrik</i> 	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – описват случка, преразказват чута или прочетена случка, обясняват дадена ситуация пред малка и голяма група слушатели. – участват в учебни ситуации на общуване и да определят целта, предмета, участниците и условията на общуване. – участват в ролеви игри, свързани с различни комуникативни ситуации, като се придържат към темата и проявяват адекватно речево поведение. – изказват поздравление, представят себе си, като се съобразяват с правоговорните норми и ситуацията на общуване. - изразяват мнение, оценки, чувства. 	Български език и литература

<p>Г О В О Р Е Н Е</p>	<p>Ученикът участва в групова дейност за създаване на игрови и сценични форми по литературни творби.</p> <p>Ученикът съчинява устен текст, като спазва правоговорните норми на турския книжовен език.</p>	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – умее да задава и да отговаря на въпроси; да изразява съгласие и несъгласие със събеседниците си. – може да участва в четене по роли на творби в диалогична форма. – може да се превъплати в образа на героя, чиято роля изпълнява по време на драматизация. – може да избере подходяща музика и интериор за сценичното изпълнение. <p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – умее да дешифрира посланието на художника в дадена картина. – може да разказва за свое преживяване. – може да съчинява своя приказка, разказ, басня, стихотворение по предложена словесна опора – начало, край, герой, пословица, рими. – умее да спазва нормите на книжовния правоговор. – съобразява се с основните изисквания за устно общуване – интонация, мимики, жестове. 		<p>– правят съпоставка с речевни формули за учтивост в турския език с тези от други изучавани езици.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – задават и отговарят на въпроси. – проявяват толерантност към събеседниците си. – работят индивидуално, в малки и големи групи. – избират героя, чиито реплики желаят да четат и аргументират избора си. – участват в драматизацията на приказка, басня. – изработват кукли, маски; избират подходяща музика <p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – описват наблюдавана картина чрез уместен избор на езикови средства. – разказват преживяна случка. – съчиняват своя приказка, разказ, басня, стихотворение по предложена словесна опора – начало, край, герой, пословица, рими. – говорят с подходяща интонация. – редактират свое и чуждо изказване, като заместват думи от местния диалект с думи от книжовния турски език. – спазват изискванията за устно общуване. 	
---	--	--	--	---	--

<p style="text-align: center;">П И С А Н Е</p>	<p>Ученикът познава видовете изречения.</p> <p>Ученикът познава главните и второстепенните части на простото изречение; използва правилно еднородните части; умее да прави синтактичен разбор.</p>	<p>Ученикът: – може да разграничава видовете прости изречения по цел на общуване. – може да разграничава просто и сложно изречение и да ги използва в свой текст.</p> <p>Ученикът: – може да разпознава и осмисля функцията на главните и второстепенните части в турски език. – разпознава и осмисля значението на еднородните части в изречението. – умее да прави синтактичен анализ на простото изречение.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • сложно изречение <i>bileşik tümce</i> • синтактичен анализ <i>tümce çözümlemesi (tahlili)</i> • пряко допълнение <i>dolaysız nesne (düz tümleş)</i> • непряко допълнение <i>dolaylı tümleş (nesne)</i> • обстоятелствено пояснение <i>belirteç tümleci</i> • еднородни части <i>eş görevli öğeler</i> 	<p>На учениците се дава възможност да: – създават текстове, използвайки различни по цел на общуване изречения. – свързват прости изречения по зададени модели и образуват сложни изречения.</p> <p>На учениците се дава възможност да: – съставят прости изречения, като подреждат правилно главните и второстепенните части. – сравняват второстепенните части на изречението в български и турски език. – редактират грешки, свързани с пунктуацията на еднородните части. – правят синтактичен анализ на простото изречение.</p>	<p>Български език и литература</p>
<p style="text-align: center;">П И С А Н Е</p>	<p>Ученикът владее формообразуването и словообразуването.</p>	<p>Ученикът: – различава формообразователни морфемни (окончание) от словообразователни морфемни (наставка). – може да анализира морфемния състав на думата.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • морфема <i>biçimbirim</i> • морфеманализ <i>sözcük incelenmesi // biçimbirimsel çözümleme</i> 	<p>На учениците се дава възможност да: – работят по модели за морфеманализ. – образуват нови думи с помощта на словообразователни морфемни и ги използват в речта си. – съпоставят морфемния състав на думата в български и турски език.</p>	<p>Български език и литература</p> <p>Чужд език</p>

	<p>Ученикът владее и използва правилно изменяемите части на речта.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съществително име • Прилагателно име 	<p>Ученикът: – може да разпознава и осмисля значението на изменяемите части на речта (същ. име, прил. име, числ. име, местоимение, глагол) – може да прави морфологичен анализ, като определя граматическите им признаци – число и падеж за имената и местоимението, лице, число и време за глагола. – умее да използва изменяемите части на речта в устни и писмени текстове.</p> <p>Ученикът: – умее да образува същ. имена по различни начини – от други съществителни (<i>demirci</i>), от прилагателни (<i>temizlik</i>), от местоимения (<i>benlik</i>), от глаголни основи (<i>bulmaca</i>). - умее да осмисли значението на падежните окончания на съществителните имена.</p> <p>Ученикът: – умее да образува прил. имена по различни начини – от прилаг. имена (<i>uzunca</i>), от същ. имена (<i>karlı</i>), от глаголни основи (<i>çalışkan</i>) - умее да осмисли значението на</p>		<p>На учениците се дава възможност да: – съставят текстове със ситуационно уместно употребени изменяеми части на речта – правят морфологичен анализ – определят граматически признаци на класовете от думи. – редактират свои и чужди текстове и коментират грешките при употребата на частите на речта.</p> <p>На учениците се дава възможност да: – образуват съществителни имена по различни начини. – определят падежа на съществителното име в изречението. – съставят и редактират изречения с неправилна употреба на падежните окончания съществителните имена.</p> <p>На учениците се дава възможност да: – образуват прилагателни имена по различни начини. – определят падежа на прилагателното име в изречението. – усъвършенстват текстове с оглед</p>	<p>Български език и литература</p>
--	--	--	--	---	------------------------------------

	<ul style="list-style-type: none"> • Числително име • Местоимение • Глагол 	<p>падежните окончания на прилагателните имена.</p> <p>– умее да образува числителни редни и числителни разделителни от числителни бройни имена с наставките (-ıncı – <i>beşinci</i>; -ar/er – <i>beşer</i>) и да ги използва в речта си.</p> <p>– разграничава граматическите признаци на числителните имена от тези на прилагателните имена.</p> <p>– може да определя падежа на числителното име в изречението.</p> <p>Ученикът:</p> <p>– осъзнава значението на видовете местоимения в турския език.</p> <p>– разпознава граматичните признаци на личното, притежателното, показателното, въпросителното и неопределителното местоимение в турски език.</p> <p>– може да определя падежа на числителното име в изречението.</p> <p>Ученикът:</p> <p>– осмисля системата на глаголните времена (сегашно, сегашно-бъдеще, минало свършено, минало неопределено и</p>	<ul style="list-style-type: none"> • притежателни местоимения <i>iyelik adilları</i> • показателни местоимения <i>gösterme (işaret) adilları</i> • въпросителни местоимения <i>soru adilları</i> • неопределителни и местоимения <i>belgisiz adillar</i> • прости глаголи <i>basit eylemler</i> • производни глаголи 	<p>уместната употреба на падежните окончания на прилагателните имена.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– образуват числителни имена по различни начини и да ги използват в речта си.</p> <p>– съпоставят числителните имена с прилагателните имена в български и турски език.</p> <p>– редактират грешки, свързани с правописа на падежните окончания на числителните имена.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– създават текстове, като използват изразните възможности на местоименията.</p> <p>– усъвършенстват текстове с оглед уместната употреба на местоименията.</p> <p>– използват уместно местоименията като заместващи и свързващи думи в различни видове текст.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– пишат текстове по избрани от тях теми, като коментират и сравняват съвместната употреба на глаголните</p>	<p>Български език и литература</p>
--	---	--	--	---	------------------------------------

	<p>Ученикът владее и използва правилно неизменяемите части на речта.</p> <p>Ученикът разграничава синоними, антоними, омоними, многозначни думи и ги използва в речта си.</p>	<p>бъдеще време) и умее да ги използва съвместно в текст.</p> <p>– разпознава видовете глаголи по строеж</p> <p>– познава начините за образуване на глаголи – от съществителни имена (<i>tuz – tuzlamak</i>), от прилагателни (<i>temiz – temizlemek</i>), от едносрични звукоподражателни думи (<i>çat – çatlamak</i>), от други глаголи с помощта на наставки (<i>boya-mak, boya-t-mak</i>) и умее да ги използва в различни текстове.</p> <p>– може да определя граматическите признаци на глагола –лице, число и време.</p> <p>Ученикът:</p> <p>– осмисля значението, граматичните характеристики и употребата на неизменяемите части на речта – наречие, съюз, следлог, частица, междуметие.</p> <p>– умее да осмисли ролята на неизменяемите части в изречението.</p> <p>Ученикът:</p> <p>– може да осмисли особеностите на синонимите, антонимите, омонимите и многозначните думи и да ги използва в речта си.</p> <p>– умее да разграничава</p>	<p><i>türemiş eylemler</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • наречие <i>belirteç (zarf)</i> • съюз <i>bağlaç</i> • следлог <i>ilgeç (edat)</i> • частица <i>koşaç (yaraç)</i> • междуметие <i>ünlem</i> <ul style="list-style-type: none"> • многозначни думи <i>çok anlamlı sözcükler</i> 	<p>времена.</p> <p>– образуват глаголи по различни начини.</p> <p>– изследват използването на различни по строеж глаголи в текстове от различни стилове.</p> <p>– изследват и съпоставят глаголните времена в турски език с времената на глагола в български език в различни видове текст.</p> <p>– правят морфологичен разбор.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– съставят текстове по определена тема и използват различни неизменяеми части на речта.</p> <p>– изследват в различни текстове значението, правоговорните и правописните особености и ролята на неизменяемите части на речта.</p> <p>На учениците се дава възможност да:</p> <p>– наблюдават в различни по стил текстове употребата на синоними, антоними, омоними.</p> <p>– целесъобразно да използват многозначни думи.</p>	<p>Български език и литература</p>
--	---	---	---	---	------------------------------------

	<p>Ученикът владее основните закони на турската фонетична система</p> <p>Ученикът владее структурата на различни видове преразкази.</p>	<p>многозначност и омонимия. – умее да работи с речник.</p> <p>Ученикът: – осъзнава изискванията на законите за: хармония на гласните, хармония на гласните със съгласните, хармония на съгласните в турски език. – умее да прави фонетичен анализ.</p> <p>Ученикът: – умее да преразказва подробно съдържанието на прочетен текст. – умее да пише трансформиращ преразказ. – умее да съставя план на свой и чужд текст.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • закон за вокалната хармония <i>ünlü (vokal) uyumu kuralı</i> • закон за хармония на гласните със съгласните <i>ünlü (vokal) - ünsüz (konsonant) uyumu kuralı</i> • закон за хармония на съгласните <i>ünsüz (konsonant) uyumu kuralı</i> • трансформиращ преразказ <i>tahvil edici anlatım; deęiřtirici, başka bir biçime sokan anlatım</i> 	<p>– разграничават многозначност и омонимия. – използват тълковен, синонимен, правописен и правоговорен речник при редактиране на текст.</p> <p>На учениците се дава възможност да: – работят по модели за фонетичен анализ. – анализират и коментират отклонения от фонетичните закони. – редактират текстове с думи, в които не са спазени изискванията на основните закони на турската фонетична система.</p> <p>На учениците се дава възможност да: – преразказват подробно съдържанието на прочетен текст. – пишат трансформиращ преразказ, като сменят гледната точка към случващото се, пренареждат отделните случки от изходния текст, добавят или заменят даден тип герой. – съставят план на текст.</p>	<p>Български език и литература</p> <p>Чужд език</p>
--	---	--	--	---	---

П И С А Н Е	<p>Ученикът владее структурата на различните видове съчинения.</p>	<p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> – умее да пише съчинение по наблюдение, по преживяно и по въображение. – може да съставя писмен текст по словесна опора. - умее да ползва интернет. – може да напише лично писмо, да изготви поздравителна картичка, покана. 	<ul style="list-style-type: none"> • текст описание <i>tasvir, betim, betimleme</i> • писмо <i>mektup</i> покана <i>davetiye</i> 	<p>На учениците се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разказват преживени или измислени от тях случки, описват писмено човек, предмет, животно или явление, като подбират уместни езикови средства за описание. – съчиняват приказка или стихотворение по словесна опора. – водят кореспонденция по електронната поща. 	<p>Български език и литература</p>
--	--	---	---	--	------------------------------------

V. Общи и специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика

Оценяването на ученика по майчин турски език в V клас (ЗИП) се осъществява съгласно изискванията на нормативните документи на МОН, свързани със системата на оценяването. То има за цел установяване на постигнатите резултати по учебния предмет по време на учебната година и поставяне на текущи, срочни и годишни оценки.

Необходимо е формите за оценяване да бъдат разнообразни и да оценяват постиженията на ученика при различни дейности като работа в учебния час (индивидуално, в група, с целия клас), изпълнение на домашна работа и поставена задача и др.

В началото на годината се установява входното, а в края на годината - изходното равнище на знанията и уменията на учениците.

Важно място при оценяване на постигнатите резултати следва да заемат функционалните проверки, които визират комуникативната компетентност на учениците.

Очакваните резултати от обучението по майчин турски език в V клас (ЗИП), описани в учебната програма се установяват чрез: наблюдение; диктовка; беседи; задачи за създаване на различни видове писмен и устен текст; задачи за редактиране на свой и чужд текст; задачи за четене на глас; задачи за четене по роли; подборно четене; задачи за съставяне план на свой и чужд текст; преразказ на художествен текст; словесно обрисване; задачи за анализ на художествено произведение; тестови задачи.

Оценките трябва да бъдат добре обосновани и да мотивират учениците за по-добри следващи резултати. Важно е учебните комплекти да съдържат задачи за проверка и самооценка на постиженията и примерни варианти на тестове, разработени от авторските колективи.

VI. Методически указания за прилагане на учебните програми в обучението по майчин турски език

В V клас продължава процесът на усъвършенстване уменията на учениците да си служат в практически план с езиковите и речевите единици. Заедно с това учебната програма предвижда усвояване на основополагаща информация за книжовния турски език – започва изучаване на езиковедските дисциплините синтаксис, морфология, лексикология и фонетика. В този клас се формира първоначална представа за устно и писмено творчество, осмислят се понятията фолклор, обичай, обред, диференцират се фолклорните жанрове легенда, приказка, песен и т.н., развиват се умения за описване на герои като носители на добро и зло, красиво и грозно, справедливо и несправедливо.

За реализиране целите на това обучение се препоръчва прилагането на основните принципи на комуникативния подход.

Езиковите знания за:

- видовете прости изречения по състав и цел на общуване;
- главните и второстепенните части на изречението;
- еднородните части на простото изречение;
- синтактичен анализ на простото изречение;
- съчинителни и подчинителни връзки в сложното изречение;
- морфемния състав на думата;
- изменяеми и неизменяеми части на речта;
- синоними, антоними, омоними и многозначни думи;
- законите за хармонията на гласните и съгласните в турски език

се усвояват и формират в практически план с помощта на учителя.

Конкретните практически задачи, които предполагат: разграничаване на видовете прости изречения по състав и по цел на общуване; разпознаване на съчинителните и подчинителните връзки в сложното изречение; синтактичен анализ на главните и второстепенните части на изречението; анализ на морфемния състав на думата; образуване

на съществителни, прилагателни, числителни имена и глаголи по различни начини от други части на речта; разпознаване граматическите признаци на лично, притежателно, показателно, въпросително и неопределително местоимение в турски език; осмисляне функцията на основните глаголни времена в турски език (сегашно, сегашно-бъдеще, минало свършено, минало неопределено и бъдеще време); разграничаване на синоними, антоними, омоними и многозначни думи; осъзнаване изискванията на законите за хармония на гласните, хармония на гласните със съгласните, хармония на съгласните; работа по модели за фонетичен анализ; подбор на езикови средства в зависимост от речевата ситуация; използване формулите на речевия етикет; прилагане нормите на турския правопис и правоговор съдействат за непринудено и достъпно усвояване на абстрактната езикова информация.

Художествените текстове, предназначени за възприемане и осмисляне са жанрово разнообразни, занимателни, с познавателна стойност, която съответства на интересите и възможностите на петокласниците и носят послания, близки до тяхната душевност.

Литературните знания за възприемане и осмисляне на художествен текст се овладяват посредством изучаване произведения на турски писатели и преводи на български и чужди автори (разказ, стихотворение); на фолклорни творби (приказки, легенди, народни песни, басни, анекдоти, гатанки, пословици и поговорки). В V клас се поднася и кратка теоретична информация за изучаваните видове.

Възприемането и осмислянето на художествен текст се осъществява по време на беседата чрез подборно четене, преразказ, четене по роли, изразително четене, словесно обрисване, илюстриране, драматизация. На практическа основа се изграждат първоначални представи за фолклор, образ на герой, епитет, хипербола.

Комуникативно-речевите умения на учениците от пети клас по майчин турски език се формират и усъвършенстват в уроците по турски език, в уроците по литература и в самостоятелните уроци, предназначени за формиране на комуникативно-речеви умения чрез: задачи за създаване на текст по дадена словесна или визуална опора, задачи за възприемане и осмисляне на изучаваното литературно произведение, задачи за създаване на съчинение по наблюдение, преживяно и въображение, задачи за създаване на подробен или трансформиращ преразказ, задачи за написване на лично писмо, поздравителна картичка и др.

Създаването на собствен текст от учениците в учебния час или в домашни условия, задължително трябва да бъде последвано от проверката му. Рецензията на учителя е мотивираща и отчита пропуски както в съдържанието, така и правописни, пунктуационни и лексикални неточности.